

Філософія

УДК 654.197:316.77:17

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18396923>

**Етика і соціальна відповідальність телережисури: документальні
формати як інструмент суспільного діалогу**

Жернова Анна,

режисер телевізійних проєктів, експерт з візуального сторітелінгу

м. Київ, Україна / м. Лос-Анджелес, США

<https://orcid.org/0009-0002-8171-9596>

Прийнято: 14.01.2026 | Опубліковано: 28.01.2026

Анотація. Актуальність теми зумовлена потребою переосмислення соціальної відповідальності телебачення в період інформаційних викликів, воєнних подій та зростання ролі публічних мовників у консолідації суспільства. Метою дослідження є обґрунтування етичної парадигми телережисури як інструменту культурної комунікації та представлення авторської методики етичного режисерського наративу (МЕРН), яка інтегрує гуманістичні, професійні та технологічні орієнтири творчого процесу. Методологічну основу становлять принципи етичного аналізу, структурно-функціональний і порівняльний підходи, а також методи спостереження, узагальнення та художньо-документального моделювання. У ході дослідження розкрито значення документальних фільмів «Дивись українською!» та «Пекельне відрядження» як прикладів соціально орієнтованої режисури, що поєднує правдивість факту, емпатію та культурну місію. Результати дослідження підтвердили, що етична режисура

є не лише професійною компетенцією, а ціннісним кодом сучасного телебачення, який визначає його моральну якість і соціальну місію. У межах цієї концепції художня виразність не суперечить правді, а підсилює її, створюючи умови для глибшого емоційного розуміння реальності. Етичний підхід у режисурі трансформує саму природу телевізійного продукту – з інструмента впливу на засіб виховання довіри, емпатії та культурного самопізнання суспільства. Запропонована методика етичного режисерського наративу (МЕРН) визначає комплексний механізм реалізації моральних принципів у творчому процесі - від вибору теми й побудови драматургії до комунікації з глядачем. Її практичне застосування дозволяє створювати контент, у якому факт і почуття, реальність і художність співіснують у гармонії, забезпечуючи емоційну достовірність і глядацьку довіру. Результати апробації методики у документальних фільмах «Дивись українською!» та «Пекельне відрядження» засвідчили, що етична режисура може стати ефективним інструментом суспільного діалогу та культурної єдності, сприяючи утвердженню гуманістичних цінностей, збереженню національної пам'яті й посиленню ролі публічних медіа як простору спільного осмислення.

Ключові слова: медіаетика, документалістика, суспільний діалог, телевізійна комунікація, режисерський наратив, культурна ідентичність.

Ethics and social responsibility in television directing: documentary formats as a tool of public dialogue

Ganna Zhernova,

Television Director, Expert in Visual Storytelling

Kyiv, Ukraine / Los Angeles, USA

<https://orcid.org/0009-0002-8171-9596>

Abstract. *The relevance of this topic is determined by the need to rethink the social responsibility of television during a time of informational challenges, wartime realities, and the growing role of public broadcasters in the consolidation of society. The purpose of the study is to substantiate the ethical paradigm of television directing as a tool of cultural communication and to present the author's methodology of the Ethical Directorial Narrative (EDN), which integrates humanistic, professional, and technological dimensions of the creative process. The methodological framework is based on the principles of ethical analysis, structural-functional and comparative approaches, as well as observation, generalization, and artistic-documentary modeling. The study reveals the significance of the documentaries "Watch in Ukrainian!" and "Hellish Assignment" as examples of socially oriented directing that combine factual truth, empathy, and cultural mission. The results of the research confirmed that ethical directing is not only a professional competence but also a value-based code of contemporary television, which defines its moral quality and social mission. Within this concept, artistic expression does not contradict truth but rather amplifies it, creating conditions for a deeper emotional understanding of reality. The ethical approach in directing transforms the very nature of the television product – from an instrument of influence into a medium of fostering trust, empathy, and cultural self-awareness within society. The proposed Ethical Directorial Narrative (EDN) methodology establishes a comprehensive mechanism for implementing moral principles in the creative process – from topic selection and dramaturgical structure to communication with the audience. Its practical application enables the creation of content in which fact and emotion, reality and artistry coexist harmoniously, ensuring both emotional authenticity and audience trust. The results of testing this methodology in the documentaries "Watch in Ukrainian!" and "Hellish Assignment" demonstrate that ethical directing can become an effective instrument of social dialogue and cultural unity, promoting the affirmation of humanistic values, the preservation of national*

memory, and the strengthening of public media as a space for shared reflection.

Keywords: *media ethics, documentary filmmaking, public dialogue, television communication, directorial narrative, cultural identity.*

Постановка проблеми. У сучасному медіапросторі, який переживає глибоку трансформацію під впливом цифровізації, соціальних мереж і гібридних інформаційних загроз, особливої ваги набуває питання етики та соціальної відповідальності телережисури [1, с. 23]. Телебачення, зокрема документальні формати, залишається одним із найвпливовіших інструментів формування суспільної думки, колективної пам'яті та культурної ідентичності [2, с. 26]. У цих умовах режисер виступає не лише як творець екранного продукту, а як медіатор між реальністю, суспільством і глядачем, на якого покладено місію відтворення правди без спотворення й емоційної маніпуляції. В українському контексті актуальність проблеми посилюється воєнними подіями, відновленням національної єдності та потребою збереження довіри до суспільних медіа. Саме тому документальні формати постають не лише засобом художнього самовираження, а й моральним інструментом суспільного діалогу, що формує нові стандарти відповідальності у професії телережисера.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика етики та соціальної відповідальності в документальному кіно й телевізійній режисурі впродовж останніх років набула особливої актуальності у зв'язку зі зростанням ролі медіа в осмисленні соціальних конфліктів, культурної ідентичності та колективного досвіду. У сучасних дослідженнях етичний вимір документалістики дедалі частіше розглядається не як сукупність нормативних обмежень, а як активний інструмент формування суспільного діалогу. Значний внесок у розвиток концепції етики турботи в документальному кіно зробили G. An та C. Witt, які простежують

трансформацію етичних підходів у документалістиці з кінця ХХ століття, акцентуючи увагу на відповідальності режисера перед героєм і глядачем, а також на емпатійному характері наративу як ключовій умові моральної легітимності екранного висловлювання [3, р. 2]. Подібну проблематику, але в контексті міжкультурної комунікації, розвиває J. Nås, аналізуючи документальну освіту та практики залучення «голосу суб'єкта», де етика постає як процес взаємодії, а не одностороннього репрезентування [4, р. 180]. Теоретичні основи сучасної медіаетики ґрунтовно осмислює P. Aufderheide, яка розглядає документальне кіно як простір постійного перегляду професійних норм, що змінюються під впливом технологій, соціальних очікувань і кризових подій, зокрема війни та гуманітарних катастроф [5, р. 15]. У цьому ж руслі Н. Aburghif наголошує на значенні рефлексивності в документальному процесі, підкреслюючи, що етична позиція режисера формується безпосередньо в процесі взаємодії з матеріалом, героєм і цифровим середовищем [6, р. 28]. Питання відповідального використання архівів як джерела пам'яті та потенційного етичного ризику аналізує L. McLaughlin, зосереджуючись на балансі між історичною достовірністю, авторською інтерпретацією та повагою до контексту [7, р. 365].

Український науковий дискурс доповнює ці підходи аналізом трансформацій документальної форми та її етичних викликів. М. Чайка розглядає мультимедіальні й «змішані форми» як простір розмивання меж між фактом і художністю, що потребує особливої режисерської відповідальності за сприйняття реальності глядачем [8, с. 68]. Морально-етичні аспекти використання інтерактивних елементів у соціально спрямованих аудіовізуальних творах досліджує А. Стулій, акцентуючи увагу на впливі нових форматів на емоційну залученість та довіру аудиторії [9, с. 113]. Питання межі між документальним і постдокументальним осмислює Ж. Бортнік, наголошуючи на етичній напрузі між художнім пошуком і

відповідальністю за соціальний сенс твору [10, с. 57]. Сучасні українські дослідження також акцентують увагу на особистісному та ціннісному вимірі екранної репрезентації. М. Клопенко аналізує моральні виклики екранної рефлексії митця, підкреслюючи значення етичного вибору як складової режисерської ідентичності [11], а також розглядає міжкультурний діалог у кінематографі як форму усвідомлення спільних гуманістичних цінностей [12, с. 55]. Порівняльний аналіз історичної тематики в ігровому й документальному кіно пропонує О. Косачова, звертаючи увагу на різні моделі відповідальності за інтерпретацію минулого [13]. Р. Ширман і Б. Мусевич розкривають режисерське спостереження як етичний метод досягнення достовірності та довіри в сучасному документальному кіно [14, с. 288]. У ширшому культурному контексті проблеми суспільного ідеалу та культурних стратегій аналізує С. Янковський [15], а роль аудіовізуального мистецтва в культурній дипломатії та громадському діалозі – В. Данилюк, що дозволяє розглядати документальні формати як інструмент соціальної консолідації [16].

Узагальнюючи проаналізовані джерела, можна стверджувати, що сучасні наукові підходи односпайно розглядають етику телережисури не як допоміжний компонент професійної діяльності, а як фундаментальний принцип формування документального наративу, здатного забезпечити довіру, емпатію та повноцінний суспільний діалог у межах сучасного медіапростору.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри ґрунтовну наукову увагу до проблем медіаетики, документалістики та соціальної відповідальності аудіовізуальних форм, низка принципів питань залишається недостатньо розробленою. Зокрема, в наявних дослідженнях етичний вимір режисерської діяльності переважно аналізується фрагментарно – у контексті окремих аспектів (емпатії, рефлексивності, архівної відповідальності, інтерактивності), без формування цілісної концепції етичної

режисури як системоутворювального чинника творчого процесу. Недостатньо окресленими залишаються й практичні механізми інтеграції моральних принципів у режисерську методику – від етапу вибору теми до побудови наративу та комунікації з глядачем. Особливої наукової уваги потребує проблема поєднання художньої виразності з етичною відповідальністю в умовах воєнних подій, інформаційних криз і зростання ролі публічних мовників. У цьому контексті відсутні уніфіковані підходи до осмислення документального проєкту як простору суспільного діалогу, де режисер виступає не лише автором, а й медіатором між фактом, емоцією та культурною пам'яттю. Таким чином, виникає потреба у формуванні прикладної етичної моделі, здатної забезпечити довіру аудиторії та зберегти гуманістичний потенціал телемистецтва.

З огляду на зазначене, наше дослідження спрямоване на систематизацію етичних засад сучасної телережисури та розроблення практичного інструментарію їх реалізації в документальних форматах. Практична цінність роботи полягає у можливості застосування запропонованої методики етичного режисерського наративу (МЕРН) у професійній діяльності телережисерів, редакторів і продюсерів, а також у навчальному процесі підготовки фахівців аудіовізуальної сфери. Методика може бути використана під час створення соціально значущого контенту, спрямованого на формування довіри, емпатії та культурної рефлексії в суспільстві.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні концепції етичної режисури як ціннісного ядра сучасного телемистецтва, розкритті її суспільного значення через аналіз документальних проєктів і розробленні методики етичного режисерського наративу (МЕРН) – практичної системи, спрямованої на поєднання правдивості, емпатії та професійної відповідальності у створенні аудіовізуального продукту.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному телепросторі,

що поєднує інформаційну швидкість, технологічну точність і високий рівень емоційного впливу, етична парадигма професії телережисера стає фундаментальною умовою довіри суспільства до медіа. Режисура сьогодні виходить далеко за межі технічного фаху – вона перетворюється на форму морального висловлювання, у якому кожен кадр, ракурс чи монтажне рішення мають ціннісне навантаження та впливають на світогляд глядача [14, с. 291]. Основу етики телережисури становлять три ключові принципи – достовірність, гуманізм і відповідальність перед глядачем. Достовірність означає прагнення до правдивого відтворення реальності без спотворення фактів, навіть тоді, коли драматургійна побудова спокушає до ефекту чи сенсації. Гуманізм виявляється у повазі до людини перед камерою – її досвіду, почуттів і гідності. Відповідальність перед глядачем полягає у чесності комунікації: режисер не має права створювати ілюзію істини там, де її немає, або естетизувати біль заради видовищності [2, с. 28]. Таким чином, етична режисура постає не як обмеження творчості, а як вища форма професійної зрілості, що поєднує художню свободу з моральним вибором і визначає нову якість телемистецтва – мистецтва правди, довіри та людяності.

Телережисер є посередником між реальністю й емоційним сприйняттям події, між тим, що бачить камера, і тим, як це проживає глядач. Його завдання полягає не лише в тому, щоб показати подію, а й у тому, щоб допомогти суспільству її зрозуміти. У цьому аспекті режисура набуває характеру інтелектуальної медіації – тонкого балансу між правдою і художнім узагальненням [14, с. 293]. Критеріями етичності телевізійного продукту виступають чесність зображення, недопущення маніпуляцій та дотримання меж приватності. Будь-яке втручання в реальність – реконструкція, монтаж чи закадровий коментар – повинно підпорядковуватись принципу прозорості та відповідальності перед глядачем. Маніпулятивний ефект може створити короткочасну емоцію, але він руйнує довіру, без якої документальний жанр

втрачає сенс і соціальну вагу. Саме тому етична режисура виступає не лише технологічним процесом, а простором морального вибору та соціальної комунікації, який визначає, яким буде тон суспільного діалогу – співчутливим чи агресивним, аналітичним чи поверховим. Етичний режисер не просто транслює подію, а формує культуру сприйняття – мову емпатії, чесності й поваги до людського досвіду [8, с. 70].

У системі сучасних медіа документалістика посідає особливе місце – вона є не лише жанром, а візуальною платформою колективної пам’яті, яка зберігає історичні події, суспільні настрої, культурні цінності та моральні вибори епохи. Саме через документальний фільм суспільство осмислює себе, відтворює реальність у символічній формі та фіксує досвід, який не можна втратити. Телевізійна документалістика, будучи посередником між фактом і глядачем, виконує ряд функцій, які у своїй єдності формують простір суспільного діалогу – табл. 1.

Таблиця 1

Етичні та соціально-комунікаційні функції телевізійної документалістики у практиці режисури

Функція	Сутність	Приклади проєктів	Результат для суспільства
Пізнавальна	Передає достовірну інформацію, розкриває невідомі або малодосліджені сторони подій, явищ, особистостей	« <i>Пекельне відрядження</i> » - документальний фільм про телеоператорів Чорнобиля, які першими задокументували катастрофу	Формування обізнаності, розвиток критичного мислення, збереження історичної пам’яті
Аналітична	Пояснює причинно-наслідкові зв’язки, формує контекст подій і суспільну логіку	« <i>Зворотній відлік</i> » - суспільно-політичний формат про відповідальність влади і громадськості	Підвищення рівня аналітичної культури, розвиток громадянської позиції
Інтеграційна	Об’єднує суспільство	« <i>Дивись українською!</i> »	Формування

Функція	Сутність	Приклади проєктів	Результат для суспільства
	навколо спільних цінностей і досвіду	- фільм про історію українського дубляжу як прояв культурного опору та самоідентичності	культурної єдності, утвердження позитивного образу української мови
Ціннісно-виховна	Формує моральні орієнтири, розвиває емпатію, етичну чутливість і повагу до людської гідності	Соціальні ролики про вакцинацію (UA: Суспільне), серія «Хоробрі серця» - історії українських медиків і волонтерів	Виховання гуманістичного світогляду, поширення культури солідарності та вдячності
Мобілізаційно-гуманістична	Висвітлює воєнний досвід через людські історії, підтримує моральну стійкість і національну ідентичність	«Щоденники війни», «9 життів Марії», «Світло перемоги», «Ми з України» - проєкти, що документують реальні долі військових, цивільних і волонтерів	Підтримка психологічної витривалості суспільства, вшанування героїв, зміцнення віри у справедливість і перемогу

Джерело: розроблено автором

Таким чином, документальний формат стає постає не лише як жанр, а як етичний інструмент суспільної комунікації, у якому важливими є не лише події, а й спосіб їх показу. Вона виховує в глядача здатність мислити й співпереживати водночас, формує довіру до медіа та розвиває культуру відповідального сприйняття контенту. Через реальні історії та щирі емоції документальне телебачення перетворюється на морального медіатора суспільства, який сприяє його єдності, зціленню та етичному розвитку.

На нашу думку, документальний фільм – це не просто мистецький продукт, а водночас дослідження й акт соціальної відповідальності. У центрі документалістики стоїть моральний вимір – здатність автора не лише фіксувати факти, а й осмислювати їх через етику правди, довіри та людяності. Телережисура у цьому сенсі є не технічною професією, а культурною місією,

адже режисер виступає комунікатором, який визначає тон суспільного діалогу та формує емоційно-ціннісну атмосферу телевізійного простору. Вона поєднує художнє бачення, аналітичне мислення й продюсерську точність, забезпечуючи гармонію між реальністю кадру та моральним посилом оповіді. Ми розглядаємо режисуру нового покоління як синтез технологічної сучасності, культурної ідентичності та людяності у кадрі. Саме емоційна точність, моральна чесність і повага до глядача формують підґрунтя етичної культури телемистецтва, у якому документалістика виконує не лише інформаційну, а й виховну та об'єднавчу функції.

Особливе значення у нашій практиці мають соціально орієнтовані документальні фільми, які стали частиною культурної пам'яті України. Зокрема, документальний проєкт «Дивись українською!» [17] став знаковою подією у розвитку національної аудіовізуальної культури, адже вперше системно представив історію становлення українського дубляжу. Стрічка не лише розповідає про технічні аспекти перекладу й адаптації контенту, а й про людей, які творили цю індустрію з нуля, долаючи стереотипи та спротив. Автори фільму втілили ідею мовного оптимізму, довівши, що українська мова може звучати природно й виразно в будь-якому жанрі – від голлівудського блокбастера до авторського кіно. Цей фільм є виявом віри в милозвучність, гідність і конкурентоспроможність рідної мови, здатної формувати нову культурну ідентичність країни через екран. Таким чином, «Дивись українською!» не лише документує процес еволюції дубляжу, а й виконує місію культурного маніфесту – про силу мови як чинника єдності, самоповаги та професійної відданості.

Водночас фільм «Пекельне відрядження» [18] став новим етапом осмислення етичної відповідальності документаліста перед правдою. У цій роботі автори піднімають надзвичайно чутливу тему – трагедію Чорнобиля – через людські долі телеоператорів, які, ризикуючи життям, фіксували події для

історії. Їхня камера стала не просто інструментом зйомки, а моральним свідком катастрофи. Стрічка акцентує увагу на ціні правди, яку несуть ті, хто залишається за кадром, і водночас показує документалістику як акт громадянської мужності. Для авторів цей фільм – не реконструкція минулого, а спроба зберегти пам'ять про внутрішню силу людини, що вибирає професійний обов'язок понад страх. Саме тому «Пекельне відрядження» можна розглядати як етичний кодекс української документалістики, де істина постає не як фактична точність, а як моральна позиція.

Можна стверджувати, що обидва документальні проєкти – *«Дивись українською!»* та *«Пекельне відрядження»* – репрезентують єдину етичну концепцію режисури, у центрі якої перебуває людина, її гідність і правда пережитого досвіду. Незважаючи на відмінність тем, обидві стрічки поєднує спільний моральний вектор – служіння суспільству через правдиве зображення реальності. У першому випадку етика постає як повага до культурної ідентичності, у другому – як шанування людської мужності та пам'яті. Такий діапазон свідчить, що етична режисура не обмежується тематичними рамками – вона визначає сам спосіб бачення світу, у якому мистецтво не конкурує з мораллю, а підсилює її.

Таким чином, ці документальні фільми утворюють своєрідну практичну основу авторської концепції етичного телебачення, що поєднує художню виразність із соціальною відповідальністю. Саме через такі проєкти телережисура здатна перетворюватися на медіатор суспільної свідомості, відкриваючи простір для довіри, діалогу й переосмислення національної культурної ідентичності.

Соціальна місія нашої роботи полягає у створенні мови відповідального телебачення, де гармонійно співіснують правда, емоція й естетика. Для нас кадр – це не інструмент сенсації, а засіб спілкування зі свідомістю глядача. Ми не прагнемо нав'язувати емоції, а натомість створюємо простір для

осмислення, співпереживання й діалогу.

Невід'ємною складовою етичної режисури є професійна культура команди. Відповідальність режисера не завершується у монтажній кімнаті – вона починається ще на етапі формування колективу. Ми намагаємося підтримувати рівновагу між дисципліною і творчою свободою, між технологічною точністю й людяністю. Кожен учасник знімального процесу є співавтором етичного повідомлення, тому відповідальність стає колективною, а результат – спільним досягненням.

Особливу роль у становленні етичної комунікації ми пов'язуємо з діяльністю публічного мовника UA: Суспільне, у межах якого реалізовано наші документальні проєкти. Ця інституція задає орієнтир для розвитку суспільно відповідальної медіакультури, де головним критерієм є не рейтинг, а користь для глядача. Саме тут документалістика отримує змогу бути не лише формою інформування, а й механізмом консолідації громадянського суспільства, носієм пам'яті та довіри.

Ми переконані, що роль режисера в сучасних медіа – бути провідником ціннісної довіри. Через документальні формати, побудовані на чесності, емпатії та достовірності, ми прагнемо створювати не просто телевізійний продукт, а культурний текст, у якому суспільство впізнає себе, свої принципи й моральні орієнтири. Етична режисера, у нашому розумінні, - це не обмеження творчості, а її найвища форма, коли професійна свобода поєднується з відповідальністю перед людиною.

Усвідомлення того, що кожен кадр є не лише естетичним, а й моральним актом, спонукало нас розробити власну методіку етичного режисерського нарративу (МЕРН) – систему творчо-професійних орієнтирів, спрямовану на забезпечення етичної якості телевізійного продукту. Її сутність полягає в принципі «правда через емоцію, емоція через повагу», який визначає режисуру як діалог між глядачем і реальністю. Будь-який сюжет, навіть найемоційніший,

повинен бути побудований на достовірності факту, етичній позиції автора та усвідомленні соціального ефекту кожного кадру.

Методика МЕРН розглядає режисуру як процес етичного вибору, де форма підпорядковується змісту, а емоційний вплив слугує правді, а не ефекту. Її структура охоплює чотири взаємопов'язані етапи: концептуальний, режисерсько-драматургійний, виробничо-технологічний та комунікаційний. На концептуальному етапі ми визначаємо ідею, мету й соціальний підтекст майбутнього фільму, усвідомлюючи суспільну цінність теми та відмовляючись від сюжетів, що можуть спотворити людську гідність. Режисерсько-драматургійний етап спрямований на формування оповіді, добір героїв і побудову емоційної динаміки історії, у якій художній ефект ніколи не переважає над правдивістю. Виробничо-технологічний рівень передбачає відповідальне ставлення до процесу зйомки, монтажу, графіки, музичного супроводу та коментарів, адже навіть технічні рішення повинні передавати повагу до героя й уникати сенсаційності. Завершальний комунікаційний етап виходить за межі ефіру – це відкрита взаємодія з глядачем, підтримка суспільного діалогу та роз'яснення режисерських рішень через публічні платформи.

Ключовим елементом методики є поняття «етичного монтажу» – режисерського принципу, за якого логіка поєднання кадрів визначається не лише драматургією, а й моральним змістом. Монтаж у цьому контексті стає не інструментом шоку, а засобом довіри. Ми свідомо уникаємо надмірних ефектів, монтажних прискорень чи емоційних маніпуляцій, натомість надаємо простір паузам, мовчанню та справжнім емоціям героїв – там, де правда звучить сильніше за будь-який технічний прийом. Практична реалізація методики МЕРН знайшла відображення у наших документальних фільмах «Пекельне відрядження» та «Дивись українською!». У цих роботах ми прагнули поєднати аналітичність подачі з документальною щирістю героїв, художню виразність –

із природним ритмом реальності. Завдяки цьому фільми не лише інформують, а й створюють простір для довіри та співпереживання, перетворюючи документальний продукт на справжній суспільний діалог між телебаченням і глядачем. Узагальнюючи зміст розробленої методики, доцільно представити її у вигляді структурно-змістової моделі (табл. 2), яка демонструє поетапний зв'язок між творчими рішеннями режисера, етичними домінантами та соціальними наслідками телевиробництва.

Таблиця 2

Структурно-змістова модель методики етичного режисерського наративу

Ключовий акцент	Етична домінанта	Творчий вектор	Соціальний ефект
Концептуальний (ідеологічний рівень)			
Визначення мети, теми, суспільної цінності фільму	Усвідомлення моральної відповідальності за вибір теми	Формування ідеї, яка служить суспільному добру	Відбір контенту, що сприяє гуманістичним орієнтирам суспільства
Драматургійно-режисерський (наративний рівень)			
Побудова історії, добір героїв, створення емоційної структури	Баланс між художнім ефектом і достовірністю	Візуалізація правди через емоцію, без маніпуляцій	Підвищення довіри до телепродукту, формування емпатії глядача
Технологічно-виробничий (практичний рівень)			
Зйомки, монтаж, звук, музика, графіка, ритм кадру	Повага до героя, уникнення сенсаційності	Використання мінімалістичних, автентичних засобів виразності	Збереження етичної чистоти екранного образу, відчуття правдивості
Комунікаційний (післяфільний рівень)			
Взаємодія з аудиторією після виходу фільму	Відкритість до суспільного діалогу	Інтерпретація фільму як простору спільного осмислення	Консолідація громадськості, зростання медіадовіри, підтримка культурної єдності
Рефлексивний (метарівень)			
Переосмислення власних рішень, оновлення професійних орієнтирів	Само-критичність, готовність до корекції етичних підходів	Режисер як дослідник і носій моральної відповідальності	Підвищення етичної культури телеринку, зміцнення суспільних стандартів якості

Джерело: розроблено автором

Ми переконані, що методика етичного режисерського нарративу може стати основою для розробки нових стандартів відповідального телевізійного виробництва, придатних для документалістики, журналістики, ток-шоу та стримінгових форматів. Її застосування сприятиме формуванню культури довіри, розвитку етико-комунікаційного мислення та підвищенню якості суспільного діалогу у медіапросторі. Таким чином, етична режисура постає не лише як професійна компетенція, а як форма громадянської зрілості, де творчість і моральність взаємно підсилюють одна одну, формуючи нову мову відповідального телебачення.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що етика в телережисурі не є зовнішнім регламентом або обмеженням творчої свободи – це її внутрішній стрижень, що визначає якість професійного мислення та довіру суспільства до медіа. Документальні формати, у своєму найвищому вияві, виступають не просто способом фіксації подій, а інструментом суспільного діалогу, який поєднує правду, емпатію та естетику. Практика режисерської діяльності довела, що етична позиція автора безпосередньо впливає на сприйняття контенту, на формування колективної пам'яті й культурних орієнтирів. Режисер, як медіатор між реальністю та емоцією, виконує функцію морального редактора, відповідального за те, щоб образ людини на екрані залишався гідним і правдивим. Саме ця позиція забезпечує стійкість телевізійної комунікації в умовах інформаційних викликів та гібридних загроз.

Запропонована нами методика етичного режисерського нарративу (МЕРН) довела свою ефективність як професійно-творчий інструмент, здатний інтегрувати етичні принципи у всі етапи виробництва телевізійного продукту – від вибору теми до постефірного діалогу з глядачем. Її реалізація

забезпечує моральну цілісність фільму, сприяє формуванню довіри, а також розвиває культуру відповідального мовлення у суспільстві.

Вважаємо, що подальший розвиток етичної режисури потребує створення єдиних професійних стандартів медіаетики, підготовки режисерів до усвідомленого морального вибору в процесі творчості та розширення дискусії про відповідальність медіа у демократичному суспільстві. У перспективі документальний формат має потенціал стати медіаосвітньою платформою нового покоління, де правдивість поєднується з художньою глибиною, а мистецтво – з громадянською місією. Таким чином, етична режисура постає не лише як професійна компетенція, а як ціннісний код сучасного телебачення, що визначає його гуманістичну спрямованість і здатність бути простором довіри, осмислення та соціальної єдності.

Список використаних джерел

1. Рогова Т., Касімова К. Екранні форми у воєнний час: полілог журналістики, диджитал-інструментів та документалістики. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2023. № 3(8). С. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.3.4>.
2. Тотиков Р. Кінодокументалістика: генеза і розвиток: сучасні тенденції та технології. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 83, т. 3. С. 26–31. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-13>.
3. An G., Witt C. Ethics of care in documentary filmmaking since 1968. *French Screen Studies*. 2022. Vol. 22, № 1. P. 1–5. DOI: <https://doi.org/10.1080/26438941.2021.2003551>.
4. Nåls J. Documentary subjects speak out: Relational empathy and ethics in intercultural documentary film education. *Film Education Journal*. 2018. Vol. 1, № 2. P. 180–192. DOI: <https://doi.org/10.18546/FEJ.01.2.06>.
5. Aufderheide P. Ethics in Documentary Film Production: Asserting and

Changing Norms. *Journal of Film and Video*. 2024. Vol. 76, № 1. P. 15–31. DOI: <https://doi.org/10.5406/19346018.76.1.03>.

6. Aburghif H. M. Ethics Reflexivity in Documentary Film (An i-doc as a model). *AJRSP*. 2022. Vol. 4(41). P. 28–40. DOI: <https://doi.org/10.52132/Ajrsp.e.2022.41.2>.

7. McLaughlin L. F. The ethics of archive in documentary filmmaking. *Media Practice and Education*. 2024. Vol. 25, № 4. P. 365–375. DOI: <https://doi.org/10.1080/25741136.2024.2332847>.

8. Чайка М. Мок'юментарі та документалістика «змішаних форм» в аудіовізуальній культурі ХХ століття. *Питання культурології*. 2024. № 43. С. 68–77. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.43.2024.303033>.

9. Стулій А. Морально-етичний аспект використання інтерактиву в аудіовізуальних творах соціальної тематики в ХХІ столітті. *Вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. 2023. № 70. С. 113–118. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-15>.

10. Бортнік Ж. І. Між документальним та постдокументальним: вектори пошуків сучасної української драми. *Брехтівський часопис (Brecht-Heft): статті, есе, переклади: зб. наук. пр. (філол. науки)*. 2023. № 9. С. 57–71. DOI: <https://doi.org/10.35433/brecht.9.2023.57-71>.

11. Клопенко М. Драма митця крізь призму моральних викликів: особливості екранної рефлексії. *Аудіовізуальне мистецтво*. 2025. № 36. DOI: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.36.2025.332816>.

12. Клопенко М. І. Екзистенціальний вимір польського кіно «морального занепокоєння» та фільмів української «міської прози»: діалог культур. *Культура України*. 2025. № 88. С. 55–72. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.088.06>.

13. Косачова О. О. Історична тематика в ігровому і документальному

кінематографі: порівняльний аналіз. *Мистецтвознавство*. 2023. № 79. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.079.05>.

14. Ширман Р., Мусевич Б. Режисерське спостереження як фокусування достовірності сприйняття реальних подій в сучасному документальному кіно. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*. 2024. Т. 7, № 2. С. 288–299. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.7.2.2024.319009>.

15. Янковський С. Суспільний ідеал людини в контексті сучасних культурних стратегій і практик. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2025.327863>.

16. Данилюк В. Українське ігрове кіно як інструмент культурної дипломатії та каталізатор громадських дискусій. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2025.338917>.

17. «UA: Перший» та «UA: Культура» покажуть низку проєктів до 35-х роковин Чорнобильської катастрофи. URL: <https://stv.detector.media/telebachennya/read/6489/2021-04-22-ua-pershyy-ta-ua-kultura-pokazhut-nyzku-proiektiv-do-35-kh-rokovyn-chornobylskoi-katastrofy/> (дата звернення: 25.11.2025).

18. Суспільне зняло документальний фільм «Дивись українською!» URL: <https://corp.suspilne.media/newsdetails/1948/> (дата звернення: 25.11.2025).